UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt I. De juvandis Gentibus, & ratione agendi cum eis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

Visual Library

cælum ad Patris dexteram áſcendere dignum fuit; ut omnibus reſurrectionis, æternæque vitæ ſpes certior tribueretur. Et qui pro omnibus factus reus judiciam ultro ſubiit, par eſt, ut omnium Judex ſupremus exiſtat.

Chriſtiana Religio præcepta moralia & judicialia rationabiliter adhibet.

Quid inſuper circa moralia, aut judicialia à Chriſtiana Religione irrationabile traditur? Cum nulla vita melior, nullumque perfectius regimen, quam Chriſtianæ inſtitutionis inveniatur. Quidquid enim boni ſuper his à Philoſophis, doctiſſimiſque viris tractatum eſt, illa ſuſcipit, nihilque veri rejiciens, perfectiora multa abundantius cumulavit. In ceremonialibus quoque nil impoſſibile, nil contra rationem admittitur, ſed magnam inde Sanctitatem, divinorumque delectationem homo acquirit.

Nullę ad dignitatē Chriſtianę Relig. pertingere poſsūt ſectæ.

Quid ſimile quæſo, aliæ Religiones afferunt? An Philoſophi in ejus comparationem venire poſſunt, qui nec de fine humanæ vitæ, nec de ipſo medio quicquam certi diffinientes, errores plurimos diſſeminarunt. Aſtrorum vero cultoribus, fabulis ac vanis ſuperſtitionibus occupatis, nulli perniciosius, ſtultiuſque delirant. Idololatræ nihil veri, aut honeſti habent. Contra Judæos ſigna promiſſa, & oracula Prophetarum, Sacerdotia, ſacrificia, omniaque illius gentis monumenta, eventus denique ipſi, ac mille jam & quadringentorum quinquaginta pluriumque annorum captivitates, extirpatioque, ac diſſipatio, vaſtatioque reclamant. Hæreticos Evangelium & inter eos diſſenſio, ac demum profligatio ſatis coarguit, & jam funditùs extinxit. Contra Mahometanos omnis Philoſophia, omnis recta inſtitutio invehitur, in quibus nil ſolidum, aut fide dignum reperitur. At doctrinam Chriſtianam tot ſtabilitam vitæ ſanctiſſimæ fundamentis, totque bonorum in mundo operum effectricem, quæ tanto tempore, contraque tot acerrimos impugnatores, ſua ſanctitate prævaluit, nulla objectio naturali, vel ſupernaturali lumine eruta infringere, vel damnare poteſt.

Epilogus in laudē Chriſtianæ fidei.

Quis ergo rectè ſentiens fidem hanc Chriſti ſaluberrimam, non imitandam & amplectendam omnino proponat? Deſiſtite igitur ſcioli ac temerarii, qui non aliter quam contra fidem blaſphemando, ſapientes videri poſſe putatis. Deſinite tandem contra eam garrire, & in perniciem veſtram profanis ſacra latratibus temerare. Sed cum tanta temporum, rerumque connexione, ſacris vaticiniis, manifeſtis ſignis, certo ſucceſſu, ſaluberrima doctrina, incomparabili vitæ ſanctimonia, præclariſſimorum virorum approbationibus & exemplis, miraculorumque frequentia, ac celebritate, poſtremoque innumerabilium Martyrum ſanguine, ab exordio in ſuccedentia uſque tempora fundata, extructa, roborataque ſit; concedite hanc unam veriſſimam eſſe, aliam hinc celeriter vitam ſine ullo dubio expectantes, & tunc tremendi Judicis ſententia ſubeunda eſt; qui oves quidem, id eſt bonos, à dextris, hædos autem ſcilicet malos, à ſiniſtris ſtatuet: hique ibunt in ſupplicium æternum, illi vero in vitam æternam, ubi in Trinitate unum DEUM ineffabilem, immenſumque videbunt, eoque perpetuò perfruentur, per gratiam invictiſſimi triumphantiſque Redemptoris noſtri Domini JESU Chriſti. Cui eſt honor, virtus, poteſtas, imperium per infinita ſæcula ſæculorum. Hæc & alia præclarè in prædicto libro ab Hieronymo Savanarola ſcripta.

SECUNDA PARS.

CAPUT I.

De juvandis Gentibus, & ratione agendi cum eis.

Gentes in tres claſſes referuntur.

NAtiones omnes Paganorum, ſive Gentilium, quamvis innumerabiles ſint, ad tres claſſes referri poſſunt, ut optimè annotavit Joſeph Acoſta, in *proœmio de Indorum ſalute procuranda.* Prima eſt eorum, qui à recta ratione non recedunt, & maximè politici ſunt, cujuſmodi ſunt Sinenſes, & Japonenſes. Secunda eſt minus politicorum, qui quamvis literis operam non dent, legibuſque ſcriptis careant; habent tamen adumbratam quandam Reipublicæ formam, magiſtratibus, honoris ac certis ſedibus ornatam, habentque militiæ Duces, ac Religionis ſuæ celebritatem, & ritus, ac denique ratione quadam humana gubernantur. In hoc genere erunt Mexicani, & Peruenſes, de quorum Reipublicæ forma, legibus & ritibus, plura admiratione digna, & penitus incredibilia recenſet idem Pater Acoſta in *libro de procuranda Indorum ſalute.* Tertium genus eſt illarum gentium, quæ adeo barbaræ & ſilveſtres ſunt, ut à feris vix differant, ſine lege, ſine Rege, ſine Magiſtratu, ſine fœdere, & Republica, magis ferarum ac pecudum caulas, quam hominum convictum referentes. Huc ſpectant gentes illæ, quæ à nobis ideo *Carybes* appellantur, quia nihil aliud quam ſanguinolentiam exercent, qui humana carne veſcentes, nudi incedunt ubi terra fert, vix ipſa virilia tegentes: ac alii, quorum in novo orbe, ac apud Æthiopiam, interiorem & exteriorem Braſiliam, innumeraſque Inſulas infiniti ſunt greges.

Hi omnes pro uniuſcujuſque nationis talento, juvandi alliciendique ſunt ad fidei veritatem, aliter tamen, atque aliter. Nam primi generis, ut olim ab Apoſtolis Græci, & Romani, cæterique Aſiæ, & Europæ populi, DEO intus agente, alliciendi ſunt ad ſancti Evangelii jugum: quod ſi vi, armiſque petentes, potius à Chriſtiana lege reddentur alieniſſimi. Secundæ vero claſſis ferè eodem modo adducendi ſunt: ſed quia morum & rituum monſtra, tot tantaque apud ipſos ſunt, & tanta in ſubditos ſæviendi licentia, ut niſi potentia ſuperiori & authoritate regantur; vix aut Evangelii lucem, aut homine ingenuo vitam dignam accepturi videantur, aut in accepta perſeveraturi intelligantur: merito his præfici, qui inter tales ad vitam Chriſtianam tranſierint, Chriſtianos Principes, & Magiſtratus; cùm res ipſa depoſcit, tum Eccleſiæ authoritas præcipit: ſed ita tamen, ut facultatibus, fortuniſque ſuis, & legibus non naturæ, aut Evangelio contrariis, uti liberè, permitti ipſis debeat.

Barbari humanos mores docendi.

Tertia vero claſſis, hoc eſt illud Barbarorum genus, qui potius belluas quam homines imitantur (de quibus Ariſtot. 1. & 5. *Politicorum* fera-

rum

rum more capi, & per vim domari poſſe ſcripſit, & quorum in India Occidentali infiniti ſunt greges) trahendi primum ſunt, ut ante omnia homines eſſe diſcant, & humana doceantur, ac puerorum more inſtruantur. Quod ſi blanditiis ad meliora ducantur, benè: ſin minus, deſerendi non ſunt; ſed ſi adverſus ſalutem ſuam protерviant, & in Magiſtratus, Medicoſque ſuos inſaniant; per potentiam, & honeſtam vim quandam, ne Evangelium impediant, coercendi ſunt, & in officio continendi: quos de ſylvis transferri ad urbes, & humanam vitam, & quodammodo invitos ad regnum introire, ut habetur *Luc.* 14. compellere expediet.

Itaque in Barbaris primum curandum eſt, ut homines eſſe diſcant, deinde ut Chriſtiani: quod tanti ponderis eſt, ut inde vel ſalus certa, vel certa pernicies expectanda ſit; fruſtra enim divina & cæleſtia docebis, quem ne humana quidem capere aut curare perſpicias. Prodeſt in ea re plurimum noſtrorum hominum conſuetudo: prodeſt cultus omnis externus, atque obſervantia majorum: proſunt Conventus certis & diebus, & locis, pœnæque & contumeliæ irrogatæ negligentiæ, honor & præmia rectè factis propoſita, ex ipſis, qui elegantiores ſunt, cæterorum magiſtros, cenſoreſque conſtituendo. Ordo vero quidam tum oppidorum, tum domiciliorum ſtatuendus, ut non veluti funiculi fortuitas ſedes eligant: tum vero, ut in conſpectu eorum omnis actio ſit, neque latebras petere ſinantur.

Ad hæc permixta illa, & ſine delectu ſpurca habitatio, ubi ſimul & Maritus & Uxor, filius & filia, & frater & hoſpes, & canis ipſe, atque ſus cubat, accuratè avertenda eſt, quantum licebit, quæ cauſa eſt nullius pudoris, nullius paternæ reverentiæ, generis quoque, imo & ſexus contempti, equinæ cujuſdam libidinis in obvia quæque, ſine ullo pudore graſſantis. Quæ tamen neque brevi omnia exigenda ſunt, neque deſperanda vel ſero. Videmus certè non parum eſſe perfectum, ubi nonnulla cura moderatoris effulſit, quæ ſi confirmata, vigilanſque fuerit; non dubium quin alium hominum ſtatum efficiat. Unus Pater Franciſcus Xaverius, iſque nulla civili poteſtate munitus, Inſulam Mori fertur ex immaniſſima feritate ad miram manſuetudinem traduxiſſe, idque exiguo ſatis tempore. Quæ vero antiquorum inveterata conſuetudine occalluiſſe videntur; adeo ut in meliorem formam transferri nequeant, majoribus ſua amantibus, peregrina penitùs reſpuentibus, ea minorum, id eſt puerilis, juveniliſque ætatis accurata inſtitutione emendanda ſunt.

Harum claſſium homines, aut vix homines ad Evangelii lucem adducendi ſunt: quod ſi rationibus agendum ſit, aut fortè vi compellendi ſint, ut fidei noſtræ aſſenſum præbeant, non dubium eſt quin primi generis Pagani difficilius trahantur. Quam difficultatem ſcripturus adverſus gentes præſenſit D. Thom. *in* 1. *libro contra Gentes*, cujus eam reddit rationem, Officium quidem, ait, ſapientis eſſe veritatem eloqui, & errorem, qui eſt contra errorem oppugnare: at contra ſingulorum errores agere, id eſſe perdifficile: quod autem ſingulorum errores ignoti ſint: aut quod non omnes vetus vel novum Teſtamentum admittant, per quæ Judæi & Hæretici poſſunt evinci: ac proinde eſſe confugiendum ad rationem naturalem; cui omnes aſſentiri coguntur, quæ tamen in rebus divinis eſt manca.

Quare cum contra Paganos myſteria ſupernaturalia probaturo, nec ratione, nec authoritate divina, quam ipſi non admittunt, agendum ſit; merito D. Irenæus *lib.* 4. *contra hæreſes cap.* 41. exiſtimavit D. Paulum de ſe dixiſſe plus omnibus ſe laboraſſe: quia cum eſſet Gentium Apoſtolus, quæ Scripturas non admittebant; Chriſtum eſſe DEUM & hominem, difficilius ad credendum induci poterant. Cæteræ vero Barbaræ nationes, quales ſunt illæ ſecundæ claſſis; imo & multæ ex prima, facillimo negotio ad Evangelii cognitionem adducuntur. Neque enim ad veritatem illis perſuadendam, opus erit exquiſitis admodum Philoſophiciſque rationibus: neque Clementis Alexandrini ſtromata, aut Arnobii argumenta ſcrutari, ſed breves facileſque rationes ob oculos adducere.

Irenæus.

Harum igitur Gentium, ſive Græci, (id eſt Politici) ſive Scythæ (id eſt, Barbari) ad fidem Catholicam converſio eſt procuranda: æque enim debitores ſunt Apoſtolici viri Græcis, & Barbaris, ſapientibus & inſipientibus; quemadmodum Apoſtoli ſe ipſos debitores agnoſcebant. Intelligebant enim in JESU Chriſto non eſſe Judæi & Græci, Barbari & Scythæ diſcrimen. Neque enim alio ſanguine Romani & Græci, alio Barbari redempti ſunt. In illo certè linteo, quod Petro eſurienti *Act.* 11. cælitùs oblatum eſt, omne genus non ſolum volucrum, & animantium, verum etiam ſerpentum & reptilium monſtratum, ac præparatum divina docet hiſtoria: ut per hæc etiam ſordidos & abjectos, Domino ſanctificatos intelligamus, ut nullum genus mortalium à communi omnium ſalute putemus exceptum.

Act. 11.

In his igitur Barbaris convertendis, omnes charitatis vires exercendæ ſunt; nec debent operarii Barbarorum ingenio, moribuſque belluinis ſtomachari opus Domini deſerere: cum ſcriptum ſit, *homines & jumenta ſalvabis Domine*: id eſt, ut Ambroſ. in *Pſalm.* 25. interpretatur, quem alii Patres ſequuntur, homines jumentis ſimiles. Nec eſt tam Barbara natio, quæ ſi velit animum applicare, ſenſu ad fidem neceſſario careat; quamvis enim Barbari, ut plurimum, belluinos mores præ ſe ferant; non tamen eſt deſperanda ſalus: ſi tamen chamo & freno regantur, & illorum maxillæ conſtringantur; quod ſi recalcitraverint, non ſtatim gladius adigendus eſt, ſed pungendi moderatè, & paulatim cohibendi, donec aſſueſcant ſeipſos præbere obedientes. Quod ſi doctrinam ſtatim non accipiant, ac docentibus ſe non accommodent, ſtatim faſtidiendi, aut exterminandi ſunt: Chriſti enim pretium & ſanguis ſunt: ac ut experientia magna ex parte docuit, ſervilem naturam habentes, niſi metus ac vis aliqua inferatur, more puerorum obedire contemnunt.

Pſal. 25.

Hoc enim eſt lorum & jugum quod Sapiens *Eccleſiaſtici* 35. commendat, hæc virga & onus, hoc modo vel inviti ad ſalutem compellentur intrare. Hæc autem omnia ita intelligenda ſunt, non ut vim & ſævitiam à Chriſti viſceribus alieniſſimam, in Barbarorum nationes, aut tanquam in ſervos dominandum probemus, ſed ut oſtendamus etiam illiberali, & difficili ingenio, non eſſe ſalutem deſperandam, ſi & patienter feratur, & ſapienter regatur. Charitas omnia ſuffert, omnia ſuſtinet, omnia ſperat, patiens eſt, benigna eſt. Severitas ergo, ſi quæ exercenda eſt, à charitate aliena eſſe non debet. Charitatis porro nihil eſt ita proprium, quam ut non quærat, quæ

Eccli. 35.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſua ſunt: hanc ſi & animo intimè ſervet, & re ipſa declaret, qui infirmorum, & inſipientium morbis curandis auſteriorem ſeſe interdum exhibet medicum, non eſt timendum, ne ſubditorum animos ita offendat, ut vel à ſe, vel ab Evangelica ſimplicitate alienet: facile enim recuperat charitas, quos diſciplina commoverit. Imo vero per utilem timoris vim ad libertatem filiorum paulatim homines divinitus inducuntur.

Ac denique addam, ad iſtam animi ineptitudinem, morumque feritatem exuendam plurimum conducere, optimam educationem, eaque vinci & ſuperari. In humano enim ingenio plus efficit educatio, quam nativitas. Quare nulla eſt tam barbara natio, nulla tam ſtupida, quæ ſi ab ineunte ætate accuratè & generosè educetur, non deponat barbariem, induat humanitatem, & morum elegantiam. Videmus vel in ipſa noſtra Hiſpania homines in pagis quibuſdam natos, ſi apud ſuos perſeverent, ineptos haberi ac ridiculos: eoſdem traductos in ſcholas, aut curiam, aut celebres urbes, miræ ſolertiæ ingenio præſtare, nemini cedere. Ipſos Æthiopum liberos, quibus nihil apparet abſurdius, in palatio enutritos adeo promptos ingenio, & ad quodvis paratos invenias, & videas, ut ſi colorem detrahas, noſtros putes. Plurimum poteſt conſuetudo in omni genere morum, in utramque partem & boni & mali. Quare non eſt deſperandum de Barbarorum ſalute, & animali vita: quin temporum diuturnitate, aſſidua Miniſtrorum cultura & diligentia, ad Evangelium trahantur, vel tracti perficiantur.

Idololatria à Barbaris penitus reſcindenda.

Præterea nihil æquè elaborandum eſt, nihil tanti faciendum, quam ut ex Barbaris, futuris vel jam factis Chriſtianis, omnis Idololatriæ amor, & ſenſus penitùs evellatur. Hæc enim omnium eſt peſtis pernicioſiſſima, & quod eſt in humana conditione miſerabile, nullum virus ita intimis viſceribus hæret, cum ſemel eſt bibitum, nullius turpiter amantis in ſcortum ſuum tam inſanus amor, quam eſt Idololatræ in Idolum defixus animus: quod experientia comprobante poſtquam didicit Joſeph Acoſta, his verbis Idololatrarum amoris inſaniam expreſſit: Neſcio, inquit *lib. 5. ca. 9.* quibus verbis ſignificem, non tam imbutos, quam in Idololatriam penitus transformatos iſtorum animos; ut neque in otio, neque in negotio, neque in publica, neque in privata quicquam re peragant, niſi Idolorum ſuorum prius ſuperſtitione adhibita: non lætari in nuptiis, non lugere funus, non epulum præbere, aut accipere, non denique aut pedem efferre domo, aut operi manum adhibere, ſine ſacrilegio gentili: uſque adeo Diabolus oppreſſos eorum ſenſus tenet ſervitute miſerrima. Quanto vero artificio iſta omnia celent, atque diſſimulent, cum publicè agere haud liberum ſibi eſſe perſpiciunt, quanta ruſus impudentia, cum licere ſibi putant, inſaniant, mirari potius poſſum, quam ſatis dicere.

Barbarorum idololatrarũ inſania erga Deos.

Quare quamvis non liceat, per vim ad Baptiſmum, Chriſtianamque profeſſionem compellere Barbaros ſubditos, licere tamen, imo expedire, ab idolis colendis etiam invitos revocare, hoc eſt illorum ſimulacra, & fana demoliri, ſuperſtitiones diabolicas extrudere: quæ non ſolum Evangelii gratiam impediunt, verum etiam naturæ legem infeſtant; quam ut ſervent, compelli infideles ſubditi, ſine ulla dubitatione poſſunt: id quod apertè declarant leges Conſtantini, Valentiniani, Theodoſii, cæterorumque Principum Chriſtianorum: quarum non laudatores modo, ſed impulſores, authoreſque ſancti Patres ſe præſtiterunt.

Et quoniam conſuetudo magnas vires habet, ſed in Barbaris longè maximas: ſicut enim bruta animantia dedocere difficile eſt, ita hominem parum mente vigentem, à conſuetis retrahere graviſſimum, maximè, ubi conſuetudo profundiores radices jecit. Proinde in hac re tanti ponderis omnes ſuos ſudores, operas, conatus, exercebit Chriſti operarius. Proderit autem quamplurimum ritus & ſigna, & omnem externum cultum diligenter curare: his quippe & delectantur, & detinentur homines animales, donec paulatim aboleatur guſtus & memoria præteritorum. Quæ cauſa fuit Moyſi, ut populum Ægyptiis ritibus aſſuetum multitudine ſacrificiorum, & cæremoniarum detineret. Neque enim prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale; poſtea ſuperſtitionis antiquæ monumenta cautè & gradatim extinguenda curabit, ut Idola ſua, adorationeſque omnes penitus dediſcant, ac pro iis Chriſtianas frequentent. Deinde teneriores puerorum animi Chriſtiana diſciplina, ac moribus præoccupandi ſunt; priuſquam paternas ſuperſtitiones & nugas imbibant: quas ridere, ac contemnere docendi ſunt: præmiis & laudibus minores invitandi atque animandi, majores puerorum pudefaciendi exemplo, & terrendi.

Barbari animo leves & inconſtantes.

Poſtremo quod omnium eſt & præcipuè conſiderandum, & diligentiſſimè obſervandum, non facilè credet verbis, & quibuſvis ſignificationibus Barbarorum, etiamſi fidem tenere, & Baptiſmum appetere ſe proclamant. Cum enim ſint leves corde, facilè credunt, non fidem concipientes ex DEO, facilè quoque id retractant inconſtantes & leves. Diu, & multum tenendi, ut quid profiteantur intelligant: ut veterem conſuetudinem Idolorum deponant, & mores alios induant. Denique conſuetudinis perverſæ venenum alterius conſuetudinis antidoto curandum eſt; ut verè Chriſtum induant, & non partim in Chriſto, partim in Baal claudicantes, ſibi graviorem acquirant damnationem; & ſancto nomini gravem faciant injuriam: non multitudine ſed veritate animarum, lucra computanda ſunt. Ita & Religio Chriſtiana pluris fiet, & qui illi dant nomina gloriæ atque honori erunt.

Mago- pugná

Ac tandem adverſus Magos acrius pugnandum erit, eorum fucos ac fraudes detegendo, ridendo deliramenta, verſutias confutando: quod ſi reſipiſcere nullo modo velint (ſi facultas adſit) à cæteris ſeparandi, & graviter quandoque mulctandi, modo in plebe reliqua major turbatio non ſequatur.

Quoniam vero ſupra de juvandis Infidelibus latiſſimè diximus, univerſa ibi tradita, accommodari optimè poſſunt pro aliis gentibus juvandis politia & urbanitate præditis: quare pro illis convertendis nihil hic addendum arbitror.

CAPUT II.

De his, quæ licita ſunt agentibus inter Gentiles.

Quibu in rebu nefas ſi commu- nicare Genti- bus.

EX his, quæ *4. parte libri 5.* in genere tradidimus, conſtabit apertè quibus in rebus ſit permiſſa communicatio cum Gentilibus: nunc tamen breviter aliqua ſuperaddemus. Primum nefas Idolorum fana adire, temporibus, quibus ibi

ſuper-